

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

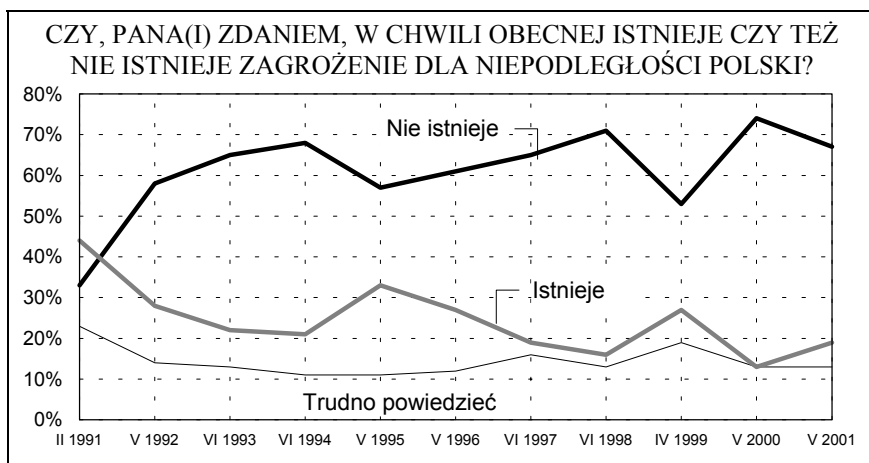
BS/88/2001

SYTUACJA POLSKI NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2001

- Mimo że w społeczeństwie przeważa przekonanie, iż sytuacja Polski na arenie międzynarodowej jest stabilna, jedna piąta badanych (19%) dostrzega możliwość zagrożenia niepodległości kraju. Jest to o 6 punktów więcej niż przed rokiem, kiedy zanotowaliśmy najniższy od dziesięciu lat poziom poczucia zagrożenia niepodległości.

- W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrósł krytycyzm w ocenie skuteczności polskiej polityki zagranicznej. Wiąże się on przede wszystkim z negatywnym stosunkiem do rządu.

Opinie na temat sytuacji Polski w świecie oraz bezpieczeństwa kraju są przedmiotem stałego, corocznego monitoringu CBOS. Tegoroczny sondaż¹ poświęcony tej problematyce przeprowadzony był w okresie, gdy trwały perturbacje w naszych negocjacjach z Unią Europejską. Mogło to także rzutować na opinie o sytuacji Polski w świecie.

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA KRAJU

Jak Polacy oceniają sytuację Polski na arenie międzynarodowej, czy postrzegają ją jako stabilną czy też nie?

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie międzynarodowa sytuacja Polski jest lepsza czy też gorsza niż rok temu?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IV 1999	V 2000	V 2001
	w procentach		
Lepsza	41	25	22
Taka sama jak rok temu	26	45	41
Gorsza	20	21	21
Trudno powiedzieć	13	9	15

Przyjęcie naszego kraju do NATO w marcu 1999 roku wpłynęło w opinii znacznej części badanych na poprawę sytuacji Polski w świecie. Jednocześnie jednak w kwietniu 1999 roku przeciwnicy przynależności naszego kraju do Sojuszu z tego samego powodu dość

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (132) przeprowadzone było w dniach od 11 do 14 maja 2001 roku na liczącej 1032 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

często oceniali sytuację Polski na arenie międzynarodowej jako gorszą niż poprzednio². W roku 2000 dominowało już przekonanie, że sytuacja Polski w świecie jest stabilna (*taka sama jak rok temu*). Taką opinię nadal podtrzymuje największa grupa badanych.

Ocena sytuacji naszego kraju w świecie nie jest wolna od wpływu postaw wobec gabinetu rządowego. Przeciwnicy rządu dwukrotnie częściej niż jego zwolennicy konstatują pogorszenie się pozycji Polski na arenie międzynarodowej, natomiast ci ostatni zdecydowanie częściej widzą polepszenie.

Tabela 2

Stosunek do rządu	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie międzynarodowa sytuacja Polski jest lepsza czy też gorsza niż rok temu?			
	Lepsza	Taka sama jak rok temu	Gorsza	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	35	43	14	8
Przeciwnicy	19	41	28	12
Obojętni	19	44	16	21
Trudno powiedzieć	15	36	8	41

Mimo że nie zmienił się odsetek osób sądzących, iż sytuacja Polski na arenie międzynarodowej jest gorsza niż przed rokiem, ponownie wzrosła (z 13% do 19%) liczba badanych, którzy dostrzegają w chwili obecnej zagrożenie dla niepodległości kraju. Wzrost ten oznacza powrót wskazań do stanu z roku 1997, przed madryckim szczytem NATO, kiedy ostatecznie rozstrzygnięta została sprawa przyjęcia naszego kraju do tego Paktu. (Nagły wzrost poczucia zagrożenia w kwietniu 1999, tuż po wstąpieniu Polski do NATO, wiązał się z obawami o wybuch konfliktu światowego w związku z nalotami na Kosowo.)

² Por. komunikat CBOS „Opinie o sytuacji kraju na arenie międzynarodowej”, czerwiec 1999.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagro- żenie dla niepodległości Polski?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	II 1991	V 1992	VI 1993	VI 1994	V 1995	V 1996	VI 1997	VI 1998	IV 1999	V 2000	V 2001
	w procentach										
Istnieje	44	28	22	21	33	27	19	16	27	13	19
Nie istnieje	33	58	65	68	57	61	65	71	53	74	67
Trudno powiedzieć	23	14	13	11	11	12	16	13	19	13	13

Badanych, którzy są zdania, że istnieje zagrożenie dla niepodległości naszego kraju, zapytaliśmy, jakich państw Polska powinna się najbardziej obawiać. Blisko dwie trzecie respondentów z tej grupy (64%, co stanowi 12% ogółu badanych) wymieniło Rosję jako kraj, którego należy się obawiać, a nieco ponad jedna trzecia (7% ogółu badanych) - Niemcy. Inne kraje wymieniane były sporadycznie.

Tabela 4

Państwa, których - zdaniem badanych - Polska powinna się najbardziej obawiać	Osoby wskazujące na istnienie zagrożenia dla niepodległości Polski (N=198)*	Ogół badanych
	w procentach	
Rosja	64	12
Niemcy	35	7
Białoruś	11	2
Ukraina	7	1
Stany Zjednoczone	5	1
Inne kraje**	9	2
Trudno powiedzieć	6	1

*Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wymienić trzy kraje.

** Łącznie wymieniono osiem krajów.

Można więc przypuszczać, że na uwidaczniający się wzrost poczucia zagrożenia niepodległości Polski miały wpływ niedawne kontrowersje w stosunkach polsko-rosyjskich, takie jak sprawa światłowodu i odgałęzienia gazociągu jamalskiego. Do takiego przypuszczenia skłania także to, że równocześnie wzrosły obawy przed możliwością odrodzenia się w rosyjskiej polityce tendencji do odzyskania wpływów w naszej części Europy.

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	VI 1993	VI 1994	V 1995	V 1996	VI 1997	VI 1998	II 1999	II 2000	V 2001
	w procentach								
Tak	39	53	72	69	63	59	53	60	68
Nie	39	26	14	13	19	20	23	22	18
Trudno powiedzieć	22	21	14	18	17	21	24	18	14

Obawy Polaków przed dążeniem Rosji do odzyskania dominacji w naszym regionie kształtują się obecnie na poziomie zbliżonym do tego, jaki notowaliśmy w latach 1995-1996, kiedy Rosja silnie akcentowała swój sprzeciw wobec polskich aspiracji wejścia do NATO. Obawy te często współwystępują z opinią o istnieniu zagrożenia dla niepodległości kraju.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?	Czy, Pana(i) zdaniem, w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski?		
	Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	23	67	10
Nie	10	81	9
Trudno powiedzieć	11	54	35

Warto jeszcze dodać, że opinia, iż Rosja będzie dążyć do odzyskania dominacji w naszym regionie, najczęściej występuje wśród ludzi młodych, zwłaszcza uczącej się młodzieży. Ze zdaniem takim spotykamy się także tym częściej, im wyższy jest poziom wykształcenia badanych. Spośród grup społeczno-zawodowych najczęściej dzielą tę opinię przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatni przedsiębiorcy. W pewnym stopniu sprzyjają jej także prawicowe poglądy polityczne.

Osoby uważające, że bezpieczeństwo kraju jest zagrożone, zapytaliśmy także, na jakich państwach Polska może polegać. Stosunkowo najczęściej respondenci z tej grupy wskazywali na Stany Zjednoczone (24%, co stanowi 5% ogółu badanych). Jednak największy

odsetek (27%) twierdzi, iż takiego kraju nie ma, że możemy polegać tylko na sobie. Zbliżona liczba osób (21%) nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie.

Tabela 7

O jakich państwach mógłby (mogłaby) Pan(i) powiedzieć, że Polska może na nich polegać?	Osoby wskazujące na istnienie zagrożenia dla niepodległości Polski* (N=198)	Ogół badanych
	w procentach	
Stany Zjednoczone	24	5
Niemcy	12	2
Francja	10	2
Czechy	7	1
Rosja	5	1
Słowacja	4	1
Wielka Brytania	4	1
Kraje NATO	4	1
Kraje Unii Europejskiej	4	1
Inne kraje**	12	2
„Nie ma takiego”, „na żadnym”, „sami na sobie”	27	5
Trudno powiedzieć	21	4

* Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wymienić trzy kraje.

** Łącznie wymieniono dziesięć krajów.

Poczuciu zagrożenia kraju często towarzyszy więc przeświadczenie, że Polska jest osamotniona, nie może liczyć na nikogo. Ci, którzy stwierdzają to wprost lub udzielają odpowiedzi „trudno powiedzieć”, stanowią niemal połowę grupy badanych odczuwających takie zagrożenie. Występowanie poczucia zagrożenia niepodległości kraju nie jest zależne od wykształcenia badanych, w małym stopniu zależy też od wieku (nieco rzadziej niż pozostali mają je ludzie w średnim wieku). W pewnym zakresie sprzyjają mu prawicowe poglądy polityczne i intensywne praktyki religijne.

Równocześnie o zagrożeniu niepodległości Polski wyraźnie rzadziej niż inni mówią badani osiągający najwyższe dochody i zadowoleni z własnej sytuacji materialnej. Być może więc ma to związek z ogólnym poczuciem frustracji, niezadowolenia z sytuacji własnej i kraju.

OCENA POLSKIEJ POLITYKI ZAGRANICZNEJ

Wzrostowi poczucia zagrożenia niepodległości Polski towarzyszy wzrost krytycyzmu w ocenie polskiej polityki zagranicznej. Wprawdzie w ubiegłym roku również przeważało zdanie, że w stosunkach z innymi krajami Polska raczej niewystarczająco zabezpiecza swoje interesy, jednak obecnie opinię taką wyraża już ponad połowa badanych.

Tabela 8

Czy w stosunkach z innymi krajami Polska wystarczająco zabezpiecza swoje interesy?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	V 1995	V 1996	VI 1997	VI 1998	IV 1999	V 2000	V 2001
	w procentach						
Raczej wystarczająco	23	35	38	36	38	31	24
Raczej niewystarczająco	60	45	42	42	36	44	54
Trudno powiedzieć	17	20	20	22	26	25	21

Stosunkowo najmniej krytyczni w ocenie skuteczności polskiej polityki zagranicznej są badani z wyższym wykształceniem, należący do kadry kierowniczej i inteligencji, natomiast najbardziej - rolnicy.

Krytyczna ocena polskiej polityki zagranicznej nie wyklucza jednak całkowicie postrzegania obecnej sytuacji kraju jako lepszej niż przed rokiem. Pogląd taki wyraża niemal co piąty respondent uważający, że Polska raczej niewystarczająco dba o swoje interesy.

Tabela 9

Czy w stosunkach z innymi krajami Polska wystarczająco zabezpiecza swoje interesy?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie międzynarodowa sytuacja Polski jest lepsza czy też gorsza niż rok temu?			
	Lepsza	Taka sama jak rok temu	Gorsza	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Raczej wystarczająco	46	38	11	5
Raczej niewystarczająco	18	44	30	8
Trudno powiedzieć	7	38	10	45

Podobnie jak w przypadku oceny sytuacji Polski na arenie międzynarodowej, na opinie o skuteczności polskiej polityki zagranicznej wyraźnie rzutuje stosunek do rządu. Wśród jego zwolenników zdania na ten temat są podzielone, podczas gdy wśród przeciwników opinie negatywne trzykrotnie przeważają nad pozytywnymi.

Tabela 10

Stosunek do rządu	Czy w stosunkach z innymi krajami Polska wystarczająco zabezpiecza swoje interesy?		
	Raczej wystarczająco	Raczej niewystarczająco	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zwolennicy	40	44	16
Przeciwnicy	20	64	16
Obojętni	23	45	32
Trudno powiedzieć	4	47	49

Jeszcze bardziej uwidacznia się ten wpływ, gdy weźmiemy pod uwagę sympatie polityczne. Wśród zwolenników AWS przeważają opinie pozytywne, natomiast we wszystkich innych elektoratach - negatywne. Najbardziej krytyczni są zwolennicy PSL i koalicji SLD+UP.

Tabela 11

Elektoraty ugrupowań politycznych	Czy w stosunkach z innymi krajami Polska wystarczająco zabezpiecza swoje interesy?		
	Raczej wystarczająco	Raczej niewystarczająco	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	49	39	12
PO	32	57	11
PSL	15	66	19
SLD+UP	27	62	11
Niezdecydowani	22	49	29
Niezamierzający głosować	21	50	29

W porównaniu z rokiem ubiegłym, kiedy to zanotowaliśmy najniższy od dziesięciu lat poziom poczucia zagrożenia niepodległości kraju, nieco zwiększyła się liczba badanych dostrzegających takie niebezpieczeństwo. Jednocześnie wzrosły także - już drugi rok z rzędu - obawy przed dążeniem Rosji do odzyskania wpływów w naszej części Europy.

Gorsze niż przed rokiem są oceny skuteczności polskiej polityki zagranicznej. Negatywne opinie na ten temat wiążą się jednak przede wszystkim z krytycznym stosunkiem do rządu, wynikają więc raczej ze sprzeciwu wobec całokształtu polityki rządu niż oceny konkretnych posunięć w polityce zagranicznej.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w chwili obecnej istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości Polski? (%)

	Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	67	13	1030
Płeć				
Mężczyźni	19	73	8	489
Kobiety	20	62	18	541
Wiek				
18-24 lat	20	73	7	147
25-34	26	67	7	180
35-44	18	70	12	208
45-54	13	72	15	202
55-64	25	64	11	113
65 lat i więcej	17	58	26	179
Miejsce zamieszkania				
Wies	22	59	19	383
Miasto do 20 tys.	12	81	7	116
20-100 tys.	15	75	9	197
101-500 tys.	22	66	12	214
501 tys. i więcej mieszk.	18	69	13	120
Wykształcenie				
Podstawowe	20	54	27	273
Zasadnicze zawodowe	21	68	11	291
Średnie	16	75	8	369
Wyższe	21	76	3	95
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	22	75	3	72
Prac. umysł. niż. szczebla	18	74	8	95
Pracownicy fiz.- umysł.	25	62	14	98
Robotnicy wykwalifikowani	9	79	12	76
Robotnicy niewykwalifik.	10	62	28	38
Rolnicy	30	55	15	51
Pracujący na własny rach.	25	72	3	38
Bierni zawodowo				
Renciści	24	56	20	105
Emeryci	14	65	21	204
Uczniowie i studenci	14	80	6	72
Bezrobotni	22	70	8	133
Gospodynie domowe i inni	24	60	17	47
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	17	73	9	168
społec. właścicieli				
prywatnych i państwa	25	64	10	97
sekt. pryw. poza rolnict.	15	74	10	178
prywatnym gosp. rolnym	27	52	21	77
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	24	64	12	136
276-399	23	64	12	123
400-549	21	68	11	206
550-799	13	69	18	151
Powyżej 799 zł	15	78	8	170
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	61	17	406
Średnie	20	68	11	418
Dobre	12	78	10	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	27	49	24	78
Raz w tygodniu	20	67	13	513
1-2 razy w miesiącu	17	67	15	158
Kilka razy w roku	16	72	12	171
W ogóle nie uczestniczy	19	76	5	106
Poglądy polityczne				
Lewica	18	73	8	328
Centrum	20	68	12	276
Prawica	28	66	6	201
Trudno powiedzieć	12	59	29	220

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższej przyszłości, np. w ciągu 5-10 lat, Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w naszej części Europy czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	18	14	1032
Płeć				
Mężczyźni	68	23	9	489
Kobiety	67	14	19	543
Wiek				
18-24 lat	79	14	7	147
25-34	63	22	15	182
35-44	71	17	12	208
45-54	66	19	15	202
55-64	69	19	12	113
65 lat i więcej	61	17	23	179
Miejsce zamieszkania				
Wies	65	16	19	385
Miasto do 20 tys.	79	14	7	116
20-100 tys.	71	20	8	197
101-500 tys.	62	22	16	214
501 tys. i więcej mieszk.	68	20	12	120
Wykształcenie				
Podstawowe	60	12	28	273
Zasadnicze zawodowe	67	22	10	291
Średnie	70	20	10	369
Wyższe	80	19	1	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	76	19	5	73
Prac.umysł.niz.szczebła	65	23	12	95
Pracownicy fiz.-umysł.	69	20	11	98
Robotnicy wykwalifikowani	62	33	5	76
Robotnicy niewykwalifik.	65	17	18	38
Rolnicy	63	15	22	51
Pracujący na własny rach.	76	20	4	38
Bierni zawodowo				
Renciści	66	12	22	105
Emeryci	65	16	18	204
Uczniowie i studenci	82	14	4	72
Bezrobotni	64	18	18	133
Gospodynie domowe i inni	67	10	23	47
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	69	23	8	169
społce właścicieli				
prywatnych i państwa	71	20	9	97
sekt. pryw. poza rolnict.	67	22	11	178
prywatnym gosp. rolnym	69	11	20	77
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	68	16	16	136
276-399	75	16	9	124
400-549	68	16	15	206
550-799	67	15	18	151
Powyżej 799 zł	64	27	9	170
Ocena własnych war. mater.				
Złe	66	16	18	408
Średnie	69	18	13	418
Dobre	70	22	8	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	58	14	28	78
Raz w tygodniu	69	16	15	515
1-2 razy w miesiącu	66	21	13	158
Kilka razy w roku	71	18	11	171
W ogóle nie uczestniczy	66	27	7	106
Poglądy polityczne				
Lewica	66	23	11	328
Centrum	74	17	8	278
Prawica	73	16	10	201
Trudno powiedzieć	58	14	28	220

Tabela 3. Jak by Pan(i) ocenił(a) obecną politykę zagraniczną Polski?
Czy w stosunkach z innymi krajami Polska wystarczająco
zabezpiecza swoje interesy? 1 - Raczej wystarczająco;
2 - Raczej niewystarczająco

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	55	21	1031
Płeć				
Meżczyźni	29	55	15	489
Kobiety	20	54	27	542
Wiek				
18-24 lat	29	50	20	147
25-34	22	62	16	182
35-44	22	61	17	208
45-54	25	58	17	201
55-64	24	56	20	113
65 lat i więcej	24	38	38	179
Miejsce zamieszkania				
Wies	21	51	28	384
Miasto do 20 tys.	30	55	15	116
20-100 tys.	25	61	14	197
101-500 tys.	25	53	23	214
501 tys. i więcej mieszk.	26	59	15	120
Wykształcenie				
Podstawowe	21	39	40	272
Zasadnicze zawodowe	21	63	16	291
Średnie	26	58	16	389
Wyższe	38	57	4	96
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	59	5	73
Prac. umysł. fiz. szczebla	20	64	16	95
Pracownicy fiz.- umysł.	18	63	18	98
Robotnicy wykwalifikowani	31	55	15	76
Robotnicy niewykwalifik.	31	45	24	38
Rolnicy	10	79	11	50
Pracujący na własny rach.	21	68	11	38
Bierni zawodowo				
Renciści	20	45	34	105
Emeryci	25	46	29	204
Uczniowie i studenci	35	48	17	72
Bezrobotni	25	52	23	133
Gospodynie domowe i inni	18	54	27	47
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	31	61	8	169
spółce właścicieli	19		17	97
prywatnych i państwa	26	64	20	178
sekt. przyw. poza rolnict.	13	54	14	76
prywatnym gosp. rolnym		73		
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	24	49	26	136
276-399	21	59	21	124
400-549	21	62	17	206
550-799	27	49	24	151
Powyżej 799 zł	30	55	15	170
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	57	23	407
Średnie	25	51	24	418
Dobre	30	57	13	205
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	49	30	78
Raz w tygodniu	24	56	20	514
1-2 razy w miesiącu	20	56	23	158
Kilka razy w roku	27	57	16	171
W ogóle nie uczestniczy	29	48	23	106
Poglądy polityczne				
Lewica	30	58	12	327
Centrum	19	61	19	278
Prawica	33	55	12	201
Trudno powiedzieć	13	41	46	220